

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра української мови

ЗАТВЕРДЖЕНО

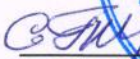
Проректор з наукової роботи
та інновацій

 проф. Бояр А. О.

« 16 » 06 2016 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної
і навчальної роботи та рекрутації

 проф. Гаврилюк С. В.

« 16 » 06 2016 р.

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО МОВОЗНАВСТВА

Робоча програма

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії

Галузі знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальності	035 Філологія
Спеціалізацій	Українська мова, Літературознавство

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія українського мовознавства» для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки, зі спеціальності 035 Філологія, спеціалізацій українська мова, літературознавство.
«10» травня 2016 р. – 16 с.

Розробник: Костусяк Н. М., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови. *Н. М. Костусяк*

Рецензент: Аркушин Г. Л., доктор філологічних наук, професор кафедри історії та культури української мови.

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри української мови.

Протокол № 13 від «11» травня 2016 р.

Завідувач кафедри *М. В. Мірченко* проф. Мірченко М. В.

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту філології та журналістики
протокол № 10 від 8 червня 2016 р.

/ Голова науково-методичної комісії інституту філології та журналістики *Р. С. Зінчук* доц. Зінчук Р. С.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено науково-методичною радою університету.

Протокол № 10 від «15» 06 2016р.

Робочу програму навчальної дисципліни схвалено науковою радою університету.

Протокол № 11 від «16» 06 2016р.

Вступ

Робочу програму навчальної дисципліни «Історія українського мовознавства» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувача ступеня доктора філософії (PHD).

Предмет вивчення курсу «Історія українського мовознавства» – історія лінгвістичної думки в Україні від початку XX ст. до наших днів.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс «Історія українського мовознавства» є своєрідним продовженням та логічним підсумком у циклі навчальних дисциплін «Вступ до мовознавства», «Історія української мови», «Історична граматики української мови», «Сучасна українська літературна мова», які майбутні доктори філософії (PHD) вивчали раніше, збуваючи ОКР бакалавра та магістра, а також пов'язаний із проблематикою навчального курсу «Загальне мовознавство».

Робоча програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Українське мовознавство XX ст.
2. Українське мовознавство поч. XXI ст.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика дисципліни
Кількість кредитів 3	03 «Гуманітарні науки»	Денна форма навчання
	035 «Філологія»	Вибіркова навчальна дисципліна
Модулів – 2	Доктор філософії (PhD)	Рік підготовки – 1
Змістових модулів – 2		Семестр – 1
Загальна кількість годин – 90 год.		Лекції – 20 год.
		Практичні заняття – 16 год.
Тижневих годин: аудиторних – 1,5		Самостійна робота – 54 год.
		Форма контролю – залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Робочу програму курсу «Історія українського мовознавства» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувача ступеня доктора філософії (PHD).

Теоретичний курс «Історія українського мовознавства», основне завдання якого – дослідження загальнотеоретичних проблем вітчизняної лінгвістичної науки від початку XX ст. до наших днів, є своєрідним продовженням усієї сукупності навчальних дисциплін, що викладають для здобувачів ступеня доктора філософії (PHD), і логічним підсумком у цьому циклі.

Специфіку курсу визначає те, що розвиток науки про мову можливий лише на базі глибокого вивчення її історії. Без осмислення суспільної функції мови, закономірностей її розвитку неможливо побудувати об'єктивну та правильну теорію пізнання мови як системи. Для підготовки висококваліфікованих філологів особливо важливим є знання ними історії вітчизняного мовознавства.

Теоретичний курс «Історія українського мовознавства» має велике пізнавальне та виховне значення.

Мета викладання навчальної дисципліни «Історія українського мовознавства» – забезпечити наукове розуміння загальних закономірностей та тенденцій розвитку вітчизняної лінгвістики XX – поч. XXI ст., з'ясувати сучасний стан і проблеми мовознавства в Україні.

Основні завдання вивчення дисципліни «Історія українського мовознавства» – ознайомити здобувачів ступеня доктора філософії (PHD) з основними етапами вітчизняного лінгвістичного процесу XX – поч. XXI ст. та з'ясувати його місце в історії українського мовознавства, що сприятиме формуванню цілісного та об'єктивного уявлення про закономірності становлення й розвитку лінгвістичної науки загалом; зацентрувати на мовній політиці держави, діяльності українських наукових мовознавчих інституцій, напрямках роботи вчених-теоретиків сучасності, докладно розглянути їхній науковий доробок та найважливіші конкретні досягнення, схарактеризувати погляди видатних мовознавців на різні лінгвістичні явища; проаналізувати студії з лінгвоукраїністики, написані поза межами України.

Вивчаючи курс «Історія українського мовознавства», здобувачі ступеня доктора філософії (PHD) повинні **знати**:

- основні етапи розвитку української лінгвістики XX – поч. XXI ст.;
- найважливіші напрями роботи вітчизняних дослідників зазначеного періоду;
- конкретні досягнення мовознавців сучасності.

Здобувачі ступеня доктора філософії (PHD) повинні **вміти**:

- аналізувати мовознавчі праці українських лінгвістів XX – поч. XXI ст.;
- розглядати діяльність вітчизняних дослідників на тлі всього мовознавчого процесу;
- робити власні висновки та узагальнення.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Українське мовознавство ХХ ст.

Тема 1. Українське мовознавство 1917–1934 рр.

Формування українського мовознавства як багатогалузевої науки про мову в ХХ ст. Основні періоди українського мовознавства радянської доби. Мовознавчі наукові осередки 1917–1934 рр. Найважливіші праці з історії української мови на поч. ХХ ст. Діалектологічні дослідження 1917–1934 рр. Наукове вивчення фонетичного рівня української мови. Фундаментальні наукові розвідки з граматики української мови. Робота над унормування української термінології в період «золотого десятиріччя». Головні напрямки роботи над кодифікацією українського правопису на поч. ХХ ст. «Найголовніші правила українського правопису» (1921 р.). Історія укладання та видання «Українського правопису» 1928 року. Основні зміни в правописі 1933 р. Розвиток української лінгвістичної науки за межами України в 1917–1934 рр. Основні напрями наукової діяльності мовознавців-емігрантів.

Тема 2. Українське мовознавство 1935–1990 рр.

Головні тенденції розвитку мовознавства 1935–1990 рр. на тлі політичної ситуації в Україні. Українські лінгвісти про походження та основні етапи розвитку української мови. Погляди українських мовознавців на статус давньоруської мови. Основні напрями розвитку термінологічної системи в 30-х – 40-х роках ХХ ст. Термінотворча праця в 50-х – 70-х рр. ХХ ст. Історія укладання та видання правописів 1946, 1960 рр. Лінгвістичні дискусії щодо літери *Г*. Лексикографічна робота в 40-х – 80-х рр. ХХ ст.

Тема 3. Науковий доробок найвідоміших українських мовознавців ХХ ст.

Наукова діяльність А. Кримського. Лінгвістична спадщина Є. Тимченка, його найважливіші граматичні праці. Основні напрями наукової роботи М. Грунського. М. Я. Калинович як представник порівняльно-історичного мовознавства. Лінгвістична діяльність О. Синявського. Л. А. Булаховський – визначний учений-мовознавець. Коло наукових зацікавлень І. Огієнка як мовознавця. Ю. Шевельов – видатний учений ХХ ст., основні напрями його наукової діяльності. Мовознавча спадщина західноукраїнського мовознавця В. Сімовича. Наукова діяльність В. Ганцова. Основні напрями наукової роботи О. Курило. Відомий український мовознавець С. П. Бевзенко. Лінгвістична діяльність М. Ф. Наконечного. Основні напрями лінгвістичної діяльності

О. С. Мельничука. Наукова спадщина І. І. Ковалика. Внесок А. П. Грищенка в сучасне українське мовознавство.

Змістовий модуль 2

Українське мовознавство к. XX – поч. XXI ст.

Тема 4. Мовознавство в Україні часів незалежності

Сучасна мовна ситуація в Україні. Лексичні та граматичні зміни в українській мові XX – поч. XXI ст. Пожвавлення роботи з питань культури української мови. Сучасні граматичні форми змінюваних слів у контексті нормативності. Наукові досягнення вчених незалежної України в галузі історії української мови та історії українського мовознавства. Роль В. В. Німчука в історії української лінгвістики. Концептуальні засади новітньої теоретичної граматики. Мовознавча діяльність І. Р. Вихованця та К. Г. Городенської. Зміни в граматичній термінології, запропоновані І. Р. Вихованцем та В. О. Горпиничем. Головні зміни в українському правописі 1990 р. Найважливіші зміни в проекті українського правопису 1999 р. (за ред. В. В. Німчука) та правописі 2003 р. (за ред. В. М. Русанівського).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лек.	Практ.	Сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Українське мовознавство XX ст.				
Тема 1. Українське мовознавство 1917–1934 рр.	20	8	4	8
Тема 2. Українське мовознавство 1935–1990 рр.	18	8	4	6
Тема 3. Науковий доробок найвідоміших українських мовознавців XX ст.	30	–	6	24
Разом за змістовим модулем 1	68	16	14	38
Змістовий модуль 2. Українське мовознавство к. XX – поч. XXI ст.				
Тема 4. Мовознавство в Україні часів незалежності	22	4	2	16
Разом за змістовим модулем 2	22	4	2	16
Усього годин	90	20	16	54

5. Теми практичних занять

№ з/ п	Тема, питання для обговорення	Кількість годин
1	Українське мовознавство 1917–1934 рр. 1. Формування українського мовознавства як багатогалузевої науки про мову в ХХ ст. Основні періоди українського мовознавства радянської доби. 2. Мовознавчі наукові осередки 1917–1934 рр. 3. Найважливіші праці з історії української мови на поч. ХХ ст. 4. Діалектологічні дослідження 1917–1934 рр. 5. Наукове вивчення фонетичного рівня української мови. 6. Фундаментальні наукові розвідки з граматики української мови. 7. Робота над унормування української термінології в період «золотого десятиріччя». 8. Головні напрями роботи над кодифікацією українського правопису на поч. ХХ ст. «Найголовніші правила українського правопису» (1921 р.). 9. Історія укладання та видання «Українського правопису» 1928 року. 10. Основні зміни в правописі 1933 р. 11. Розвиток української лінгвістичної науки за межами України в 1917–1934 рр. Основні напрями наукової діяльності мовознавців-емігрантів.	4
2	Українське мовознавство 1935–1990 рр. 1. Головні тенденції розвитку мовознавства 1935–1990 рр. на тлі політичної ситуації в Україні. 2. Українські лінгвісти про походження та основні етапи розвитку української мови. Погляди українських мовознавців на статус давньоруської мови. 3. Основні напрями розвитку термінологічної системи в 30-х – 40-х рр. ХХ ст. 4. Термінотворча праця в 50-х–70-х рр. ХХ ст. 5. Історія укладання та видання правописів 1946, 1960 рр. Лінгвістичні дискусії щодо літери <i>Г</i>. 6. Лексикографічна робота в 40-х – 80-х рр. ХХ ст.	4

3	Науковий доробок найвідоміших українських мовознавців XX ст. 1. Наукова діяльність А. Кримського. 2. Лінгвістична спадщина Є. Тимченка, його найважливіші граматичні праці. 3. Основні напрями наукової роботи М. Грунського. 4. М. Я. Калинович як представник порівняльно-історичного мовознавства. 5. Лінгвістична діяльність О. Синявського. 6. Л. А. Булаховський – визначний учений-мовознавець. 7. Коло наукових зацікавлень І. Огієнка як мовознавця. 8. Ю. Шевельов – видатний учений XX ст., основні напрями його наукової діяльності. 9. Мовознавча спадщина західноукраїнського мовознавця В. Сімовича. 10. Наукова діяльність В. Ганцова. 11. Основні напрями наукової роботи О. Курило. 12. Відомий український мовознавець С. П. Бевзенко. 13. Лінгвістична діяльність М. Ф. Наконечного. 14. Основні напрями лінгвістичної діяльності О. С. Мельничука. 15. Наукова спадщина І. І. Ковалика. 16. Внесок А. П. Грищенка в сучасне українське мовознавство.	6
4	Мовознавство в Україні часів незалежності 1. Сучасна мовна ситуація в Україні. Лексичні та граматичні зміни в українській мові XX – поч. XXI ст. 2. Пожвавлення роботи з питань культури української мови. Сучасні граматичні форми змінюваних слів у контексті нормативності. 3. Наукові досягнення вчених незалежної України в галузі історії української мови та історії українського мовознавства. Роль В. В. Німчука в історії української лінгвістики. 4. Концептуальні засади новітньої теоретичної граматики. Мовознавча діяльність І. Р. Вихованця та К. Г. Городенської. Зміни в граматичній термінології, запропоновані І. Р. Вихованцем та В. О. Горпиничем. 5. Головні зміни в українському правописі 1990 р. Найважливіші зміни в проекті українського	2

	правопису 1999 р. (за ред. В. В. Німчука) та правописі 2003 р. (за ред. В. М. Русанівського).	
Разом		16

6. Самостійна робота

Самостійна робота здобувачів ступеня доктора філософії (PHD) передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, вивчення деяких питань і тем, що не були розглянуті в курсі лекцій, підготовку до практичних занять, конспектування статей.

Ефективність самостійної роботи здобувача ступеня доктора філософії (PHD) викладач виявляє на практичних заняттях, під час перевірки зошитів із самостійної роботи й відбиває в загальній оцінці за змістовий модуль.

Зміст самостійної роботи здобувачів ступеня доктора філософії (PHD)

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Українське мовознавство 1917–1934 рр. 1. Опрацювати теоретичні основи лекційного матеріалу та літературу до теми. 2. Написати тезисну відповіді на питання: 1. Найважливіші праці з історії української мови на поч. XX ст. 2. Діалектологічні дослідження 1917–1934 рр. 3. Наукове вивчення фонетичного рівня української мови. 4. Фундаментальні наукові розвідки з граматики української мови. 5. Розвиток української лінгвістичної науки за межами України в 1917–1934 рр. Основні напрями наукової діяльності мовознавців-емігрантів.	8
2	Українське мовознавство 1935–1990 рр. 1. Опрацювати теоретичні основи лекційного матеріалу та літературу до теми. 2. Написати тезисну відповіді на питання: 1. Лексикографічна робота в 40-х – 80-х рр. XX ст.	6
3	Науковий доробок найвідоміших українських мовознавців XX ст. Написати тезисні відповіді на питання: 1. Наукова діяльність А. Кримського. 2. Лінгвістична діяльність Є. Тимченка, його найважливіші граматичні праці. 3. Основні напрями наукової роботи М. Грунського. 4. М. Я. Калинович як представник порівняльно-історичного мовознавства.	

	5. Лінгвістична діяльність О. Синявського. 6. Л. А. Булаховський – визначний учений-мовознавець. 7. Коло наукових зацікавлень І. Огієнка як мовознавця. 8. Ю. Шевельов – видатний учений XX ст., основні напрями його наукової діяльності. 9. Мовознавча спадщина західноукраїнського мовознавця В. Сімовича. 10. Наукова діяльність В. Ганцова. 11. Основні напрями наукової роботи О. Курило. 12. Відомий український мовознавець С. П. Бевзенко. 13. Лінгвістична діяльність М. Ф. Наконечного. 14. Основні напрями лінгвістичної діяльності О. С. Мельничука. 15. Наукова спадщина І. І. Ковалика. 16. Внесок А. П. Грищенка в сучасне українське мовознавство.	24
4	Мовознавство в Україні часів незалежності 1. Опрацювати теоретичні основи лекційного матеріалу та літературу до теми. 2. Написати тезисні відповіді на питання: 1. Наукові досягнення вчених незалежної України в галузі історії української мови та історії українського мовознавства. Роль В. В. Німчука в історії української лінгвістики. 2. Головні зміни в українському правописі 1990 р. Найважливіші зміни в проекті українського правопису 1999 р. (за ред. В. В. Німчука) та правописі 2003 р. (за ред. В. М. Русанівського).	16
	Разом	54

7. Методи навчання

Залежно від обсягу та складності матеріалу на лекціях викладач застосовує пояснювально-ілюстративний метод та / або метод проблемного викладення, на практичних заняттях – частково-пошуковий та / або репродуктивний методи; організація самостійної роботи здобувачів ступеня доктора філософії (PHD) передбачає поєднання прийомів репродуктивного, частково-пошукового та дослідницького методів.

8. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль успішності здобувача ступеня доктора філософії (PHD) (залік) має форму усного опитування за змістом усього курсу. Кожен білет містить по два теоретичних питання.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Із метою діагностики й контролю ефективності навчальної (зокрема й самостійної) роботи здобувача ступеня доктора філософії (PHD) впроваджено усне опитування на практичних заняттях, тематичні письмові самостійні роботи.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі ступеня доктора філософії (PHD)

Таблиця 3

Модуль 1. Поточний контроль (мах = 40 балів)				Модуль 2. Підсумковий контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2	Залік	100
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	60	
10	10	15	5		

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82 – 89	B	
75 – 81	C	
67 – 74	D	
60 – 66	E	
1 – 59	Fx	Незараховано

12. Методичне забезпечення

1. Костусяк Н. М. Історія українського мовознавства : робоча програма та методичні вказівки для студентів напряму підготовки 6.020303 «Українська мова і література» / Н. М. Костусяк. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – 36 с.

Список джерел

- Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. Історія вивчення української мови : [навч. посібник] / С. П. Бевзенко. – К. : Вища шк., 1991. – 231, [1] с.
- Булахов М. Г. Восточнославянские языковеды : Библиогр. словарь. – Т. 3 (Л–Я) / М. Г. Булахов. – Мн. : Изд-во БГУ, 1978. – 384 с.
- Горпинич В. О. Складні питання сучасного українського правопису / В. О. Горпинич, А. П. Грищенко, С. Я. Єрмоленко, Л. Т. Масенко, В. М. Русанівський. – К. : Наукова думка, 1980. – 224 с.
- Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918–1941) / М. А. Жовтобрюх. – К. : Наукова думка, 1991. – 260 с.
- Загнітко А. П. Історія українського мовознавства в особах : [навч.-метод. посіб.] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2006. – Ч. 1. – 184 с.
- Інститутові української мови – 10 років // Українська мова. – 2001. – № 1. – С. 4–10.
- Ковалик І. І. Загальне мовознавство : Історія лінгвістичної думки / І. І. Ковалик, С. П. Самійленко. – К. : Вища школа, 1985. – 216 с.
- Кравчук Р. В. З історії слов'янського мовознавства (видатні славістично-мовознавці) / Р. В. Кравчук. – К. : Радянська школа, 1961. – 140 с.
- Наконечна Г. Науково-технічна термінологія. Історія і сьогодення / Г. Наконечна. – Львів : Кальварія. – 110 с.

10. Німчук В. В. Історія українського правопису : XVI–XX століття. Хрестоматія / В. В. Німчук. — К. : Наукова думка, 2004. — 584 с.
11. Панько Т. І. Українське термінознавство : [підручник] / Т. І. Панько, М. І. Кочан, Г. М. Мацюк. — Львів : Світ, 1994. — 216 с.
12. Розвиток мовознавства в УРСР. 1967–1977 / Відп. ред. І. К. Білодід. — К. : Наукова думка, 1980. — 248 с.